

Orientace na jiných filosofech

Ve filosofování je důležitá orientace na jiných filosofech; ale ta vůbec nespočívá v tom, že toho o druhých filosofech hodně víme, ani v tom, že se nějak sami konformujeme se způsobem jejich myšlení. Právě naopak: nejpozoruhodnější a nejnosičtější myšlenky se po pravidle rodí v napětí s těmi druhými mysliteli (a nemusí to být nutně napětí širokého nesouhlasu). Pokud mohu stavět na vlastní zkušenosti, dosahoval jsem nejlepších výsledků na dvou odlišných cestách. Buď jsem souhlasil s nějakou cizí myšlenkou, a pak jsem hledal ty souvislosti, v nichž jsem se mohl od pouhého souhlasu nějak distancovat, v něčem se od myšlenky druhého myslitele trochu emancipovat, abych pak tím vřeleji mohl potvrdit, s čím opravdu mohu souhlasit a také souhlasím. (Právě tímto způsobem jsem si „po svém“ osvojil myšlenku „události“ při četbě Whiteheada.) A druhá, možná obtížnější cesta se otvírá tam, kde cizí myšlenku odmítáme, ale neodvrhujeme, nýbrž chceme ji vyvrátit. A tím, jak ji vyvracíme, musíme jít do hloubky (protože nám na tom záleží, ono nám o tu myšlenku opravdu jde, my se od ní jen tak neodvracíme) – a pak musíme čelit smyšlence tak, abychom nezavrhli i něco, co je v ní pravého, závažného, cenného. Rádli měl pravdu, když zdůrazňoval, že každá skutečná myšlenka se rodí z jiných skutečných myšlenek. Velkým problémem pro každého filosofa je ovšem, aby se nestal jen epigonem, přívržencem a napodobitelem jiného myslitele, ale také aby svou filosofii jen neskládal z útržků kradených jinde. Právě to opravdové úsilí, distancovat se v něčem i od toho, co se nám zamlouvá a líbí, a zase naopak najít něco pozitivního resp. aspoň nějak zajímavého na tom, co se nám nezdá, ba co odmítáme, nás před tímto problémem či spíše nebezpečím může chránit.

(Písek, 121027-2.)